

Mikor végződik az évezred(vita)?

Folyóiratunk oldalai meg vannak számlálva, és igazán nem szeretném egyikét-másikat elfoglalni az enyéinnél értékesebb közlendők rovására. De minthogy sok évtizede törekszem ismeretterjesztő munkával elősegíteni az igazság minden oldalról való meglátását, készítve érzem magam, hogy újfent tollat (azaz PC-t) ragadjak és válaszoljak a márciusi szám Hány év egy évezred? c. hozzászólására.

Az általam több szempontból is megkülönböztetetten tisztelt Csaba György Gábor okfejtése a 2001-es évezred-kezdés mellett kifogástalannak látszik. Magam is hat évtizeden át hangoztattam, hogy Piazzí felfedezése a 19. sz. első napján (1801. január 1-jén) történt. De hogy ezért „a csillagászok sohasem kételkedtek benne” — vagyis a ...01 évi századkezdetben —, arra Kövesligethy (is) ellenpélda. A kérdéshez nem az Értelmező Kéziszótár van hivatva hozzászólni, hanem a kronológia. Ez ugyanis az évszámokat sorszámoknak — nem időtartamoknak — veszi, vagyis hogy az az év hányadik az önkényesen kiválasztott időponttól kezdődő sorban. Nem a sor-alkotó Dionysius Exiguus, hanem az újkori kronológia vette észre, hogy baj van az ő évszámhlálása kezdetével, mert az általa elgondolt „első” év dátumai (tizedes törtékben kifejezve) nem nullával, hanem 1 egésszel kezdődnének. Ezért mentek vissza a kronológiában a kiinduló ponttal Kr. E. 1-re, amelyet 0-nak neveztek ki. Ennek valóban vannak 0 egésszel kezdődő tört részei. (A Cs. Gy. G. közölte, 1-gyel jelölt évtartamnak viszont nincs.)

A helyzet addig hasonló volt a japán emberek életkorához. Ha egy gyerek megszületik Japánban, már 1 éves, mert — kissé kikerekítve — beszámítják életébe a magzati időt. Egy japán gyerek tehát hat hónapos korában másfél, nem pedig 0,5 éves. Ha kérdésemre, hogy hány éves, azt válaszolja, hogy tíz, akkor tudom, hogy csak kilenc. És ha hosszú időt megélné és 1000 évesként mutatkozna be, számomra bizony csak 999 esztendőös lenne. Az évek számát illetőleg tehát ne higgyünk neki feltétlenül.

Az emberiség zöme valószínűleg inkább a párizsi (New York-i stb.) nagy órákat fogja követni, amelyek már évek, sőt évtizedek óta visszaszámlálásban mutatják az 1999 (!) szilveszterének utolsó másodpercéig hátralevő időt, ami után — szerintük — már a 21. század és a 3. évezred első másodperce következik. Érdemes lenne meghallgatnunk e szerkezetek elindítóinak okfejtését is. Gyanítom, hogy a világon bárhol élő nagyközönség szívesebben tekinti véget érni a 20. századot és a 2. Évezredet az utolsó 1900-as, nem pedig az első 2000-es év után. A számítógépek nagy része bizonyosan...

A századvég és -kezdet vitája 1699-től újul meg 100 évenként. Én nem törtem pálcát egyik vélemény felett sem, hanem Kövesligethyvel és a pápai rendelkezéssel összhangban rámutattam mindkét okfejtés jogosságára. Aki ebben a kérdésben makacsul kitartana egyik vagy másik nézet mellett, annak legyen szabad szíves figyelmébe ajánlanom a Természettudományi Közlöny 1901. januári számában a lap tudós megindítójának, Szily Kálmánnak az e témában írt cikkének végét: „Ha két okos ember makacsul vitakozik valamin, bizonyosak lehetünk benne, hogy a vita onnan van, mert nem egy malomban őrlnek. Más a chronológus malma s más a matematikusé.”

PONORI THEWREWK AURÉL